

Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Sosyal Bilgiler Alanında Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Saide AYVAZ ÖZTÜRK¹

Makale Bilgisi

Özet

Alınma Tarihi

19.05.2020

Kabul Tarihi

29.06.2020

Yayınlanma Tarihi

30.06.2020

Bu araştırmada; 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma eğitimine ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan yüksek lisans, doktora tezleri ve makaleler incelenmiştir. Bu kapsamda 8 yüksek lisans, 3 doktora tezi ve 15 ulusal veya uluslararası dergide yayınlanan makaleye ulaşılmıştır. Bu araştırma nitel desenli tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Veriler yayımlandıkları yıla, katılımcılarına, araştırmalarda kullanılan bilimsel araştırma yöntemine ve temalarına göre sınıflandırılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın sonucunda; sosyal bilgiler dersinin kaynaştırma uygulamalarında gerek öğretmen ve normal gelişim gösteren ya da kaynaştırma öğrencisi ekseninde gerekse fiziki alt yapı, okul yönetimi, veli ya da program noktasında birtakım problemlerin varlığı araştırmalarda öne çıkmaktadır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde eğitimcilerin yeterlilikleri ve bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama noktasında eksiklikler tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda bazı tezlerin aynı isimle makaleye dönüştüğü de gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kaynaştırma, Ortaokul.

¹ Öğr. Gör. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Türkiye.
saideayvaz@akdeniz.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-5255-5508

Examining the Studies on Social Studies Regarding Mainstreaming Education

Article Info

Abstract

Received
19.05.2020

Accepted
29.06.2020

Published Online
30.06.2020

In this study; between 2003 and 2020, master's, doctoral theses and articles on social studies related to inclusive education were examined. In this context, 8 master's, 3 doctoral theses and 15 articles published in national or international journals were reached. This research was carried out in a qualitative screening model. The data were classified according to the year they were published, their participants, the scientific research method and themes used in the researches, and subjected to content analysis. As a result of the study; In the mainstreaming practices of the social studies course, the existence of some problems both in the axis of the teacher and the normal developing or mainstreaming student, and in the physical infrastructure, school management, parent or program point stands out in the researches. When the results of the research were evaluated, deficiencies were identified in the competencies of the trainers and the preparation of the Individualized Education Program (IEP). In addition, as a result of the research, it was observed that some theses turned into articles with the same name.

Keywords: Mainstreaming, Social Studies, Middle School

GİRİŞ

Geleneksel öğretim yaklaşımları her bireyin aynı şekilde öğreneceğini varsayar. Çağdaş öğretim yaklaşımlarında ise bireylerin farklılıkları dikkate alınarak zekalarına, öğrenme hızlarına ve kendine has durumlarına dikkat edilerek farklı öğrenme ortamlarının planlanarak sunulması beklenir. Kaynaştırma uygulamalarının temelinde öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerin bu bireysel farklılıklarının doğurduğu olumsuzlukları ortadan kaldırma isteği yatar.

Özel gereksinimli bireylerin yaşadıkları toplumla bütünleşmelerini sağlayacak olan normal sınıflarda eğitimlerini sürdürmeleri uygulamasına kaynaştırma denir. Toplumsal yaşamı oluşturan her birey bir bütünü parçası olarak düşünülmelidir. Bütünleştirme kavramının bir gereği olarak normalleştirme ilkesinde yer alan eşitliğin sağlanabilmesi bireylerin bir bütün olarak düşünülmesiyle mümkündür (Özokçu, 2013: 81). Bütünleştirme, ihtiyaç, olanak ve fırsatların değişimi ve gelişiminden etkilenerek aktif ve kesintisiz olarak adım adım ilerleyen; bu çerçevede sürekli genişleyerek yenilenen bir süreci ifade eden, dinamik bir kavramdır (MEBa, 2013: 26). Ayrıca bütünleştirme; bireylerin bireysel farklılıklarına dayalı gereksinimleri ne olursa olsun, sosyal, kültürel, eğitimsel, yaşamsal etkinlik ve fırsatlardan eşit bir şekilde yararlanmasını sağlayan bir süreç olup, tüm bireylerin bu sürece dâhil edilmesini temel almaktadır (MEBb, 2013).

Kaynaştırma faaliyetlerinden genel olarak; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; iş birliği ve problem çözme becerisine sahip, bağımsız yaşam becerileri, toplum içinde etkin rol alabilen, sosyal uyum ve iletişim becerileri güçlü, çevresine uyumlu mutlu bireyler olarak yetiştirilmesi amacına hizmet etmesi beklenmektedir (MEBa, 2013).

Yazıcıoğlu (2018)'na göre kaynaştırma uygulamalarının tarihsel gelişimi incelendiğinde, bütünleştirme anlamında kaynaştırma uygulamaları birçok ülkede farklı değişiklikler gösterdiği ve bu uygulamalara dayanak sağlayacak yasal zeminin oluşturulduğu görülmektedir. Başlangıçta dar bir çerçevede başlayan kaynaştırma uygulamaları tarihsel süreç boyunca birçok ülkede özel gereksinimli bireyler için önemli bir eğitim modeline dönüşmüştür.

06.06.1997 yılında Milli Eğitimin temel amaç ve ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmeleri adına "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" düzenlenmiştir (573 sayılı Özel eğitim... , 1997). Ardından 18 Ocak 2000 tarihinde 23937 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği doğrudan ya da dolaylı olarak sunulacak özel eğitim hizmetlerini ve özel eğitim hizmeti sunacak kurumların işleyişini düzenlemek amacıyla ilgili yönetmeliği hayata geçirmiştir. 7 Temmuz 2018 yılında 30471 sayılı düzenlemeyle çağın değişen koşullarına uyum sağlamak amacıyla Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği son şeklini almıştır. İlgili yönetmelikte "Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı veya özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak sürdürebilir." İfadeleri yer almaktadır.

Kaynaştırma eğitimi, örgün eğitim kurumlarında özel gereksinimi olan öğrencilerin, okulun eğitsel uygulamaları değiştirilmeksizin eğitim alabildikleri bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de kaynaştırma uygulamalarına katılacak öğrencilerin eğitsel tanılama sonuçları "ağır, orta ve hafif düzeyde engelli" olarak sınıflandırılmaktadır. Hafif olarak

tanılanmış olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitim haklarından yararlanabilmeleri için öğretim sürecinin ve ortamının küçük değişikliklerle dizayn edilmesi ile kaynaştırma eğitimine dahil edilmeleri gerekmektedir. Orta ve ağır düzeyde engeli olan öğrencilerin örgün eğitime devam edebilmelerini sağlayacak düzenlemeler ise eğitimde bütünleştirme kavramını ifade etmektedir (MEBa, 2013).

Passe ve Beattie (1994)'nin ABD'deki hafif engelli öğrenciler üzerine yaptığı (Hafif engelli öğrenciler için sosyal bilgiler öğretimi: Bir ilerleme raporu) çalışmaya göre, hafif engelli öğrencilerin genellikle genel eğitim sınıflarında eğitim aldıkları, bu öğrenciler açısından genel eğitim sınıfında kaynaştırmaya yönelik öğretim sürecinin takip edilmesinin daha fazla önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Sosyal bilgiler dersi, hafif engelli öğrencilerin genellikle önemli derecede zorluk yaşadığı bir içerik alanıdır.

Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk (2019)'un 2020 yılı bütçe sunuşunda devlet okullarında kaynaştırma eğitimi gören engelli öğrenci sayısı 2019 yılı itibarıyla 295 bin 697 olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında eğitimlerini sürdüren öğrenciler için eğitim kurumlarında destek eğitim odaları olduğu ve bu öğrencilerin eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları amaçlandığının altını çizmektedir. Bu kapsamda 12.807 destek eğitim odası ile kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrencilere destek eğitim hizmeti verilmektedir. 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında destek eğitim odalarında 44.206 öğrenciye 73.027 öğretmen ile destek eğitim hizmeti verilmiştir.

Bütünleştirme ve kaynaştırma uygulamalarının önemi düşünüldüğünde ülkemizde ve dünya da özel eğitim alanında kaynaştırma uygulamalarına yönelik birçok araştırmanın yapılması doğaldır (Jack W, 1974; Madden and Slavin, 1983; Passe and Beattie, 1994; Sucuoğlu, 1996; Nizamoğlu, 2006; Önder, 2007; Güven, 2009; Yılmaz, İnce, ve Kırimoğlu, 2020). Bu araştırmalarda personel eğitimi ve personel tutumuna yönelik araştırmaların başı çekmesi yine kaynaştırma eğitimi uygulamalarının niteliği düşünüldüğünde beklenen bir durumdur (Gün Şahin ve Gürbüz, 2016; Sucuoğlu ve Akalın, 2010; Aküzüm ve Altunhan, 2017; Yaylacı ve Aksoy, 2016; Nazıf Toy ve Duru, 2016). Mevcut eğitimciler üzerinde yapılan araştırmaların yanında, öğretmen adaylarının eğitimlerine ve tutumlarına yönelik araştırmalar olduğu da gözlenmektedir (Öztürk, Ballıoğlu ve Şen; 2014). Toplumun önemli bir bölümünü oluşturan özel gereksinime ihtiyaç duyan öğrencilere uygulanan kaynaştırma eğitimi uygulamalarının her öğrenim düzeyinde ve branşta incelenmesi elzemdir. Bu nedenle araştırmanın konusunu oluşturan kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmaların incelenmesi bir gereklilik doğurmakta ve önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma eğitimine ilişkin şimdiye kadar sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmaların nicel ve nitel verileri doğrultusunda analiz edilerek belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçtan yola çıkarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Kaynaştırma uygulamalarına yönelik sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
 - a. Tezlerin yapıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?

- b. Makalelerin yayınlandığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2) Kaynaştırma uygulamalarına yönelik sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan çalışmalarda çalışmalara konu olan katılımcı türlerine göre nasıl şekillenmiştir?
- a. Tezlerin katılımcı türlerine yönelik dağılımı nasıldır?
- b. Makalelerin katılımcı türlerine göre dağılımı nasıldır?
- 3) Kaynaştırma uygulamalarına yönelik sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan çalışmalarda hangi araştırma yöntemleri kullanılmıştır?
- a. Tezlerde kullanılan bilimsel araştırma yöntemlerinin dağılımı nasıldır?
- b. Makalelerde kullanılan bilimsel araştırma yöntemlerinin dağılımı nasıldır?
- 4) Kaynaştırma uygulamalarına yönelik sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılmış olan çalışmaların temalarına göre dağılımı nasıldır?
- a. Tezlerin temalarına göre dağılımı nasıldır?
- b. Makalelerin temalarına göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modellenli nitel araştırma deseni ile yapılmıştır. Nitel özellik gösteren yöntemler, belli bir amaç doğrultusunda örneklem oluşturulması, veri toplanması, dokümanların incelenmesi ve analizinin, tablo ve sayılarla ifade edilmesini içerir (Creswell, 2016). Verilerin incelenmesi noktasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bir araştırma problemi hakkında belirli bir zaman aralığında üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların uzun bir zaman dilimine dayalı analizi doküman incelemesi olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006)".

Çalışma Grubu

Kaynaştırma uygulamalarına yönelik sosyal bilgiler alanında yapılan araştırmaların incelendiği çalışmada 2003-2020 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan yüksek lisans, doktora tezleri ve bilimsel makaleler çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama ve Analizi

Yurt içi tezlere, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından konu başlığı ve çalışmanın amacıyla doğrudan ilişkisi düşünülerek belirlenen “sosyal bilgiler”, kaynaştırma, “özel gereksinimli öğrenciler”, “destek sınıfı” anahtar sözcükleri gerek ayrı ayrı gerekse birlikte tarama yapılarak ulaşılmıştır. Yurt içi makalelere ise Google Akademik, Ulakbim, Dergipark veri tabanlarında “sosyal bilgiler”, kaynaştırma, “özel gereksinimli öğrenciler”, “destek sınıfı” anahtar sözcükleri taranarak ilgili olanlar ayrıştırılmış

ve araştırmaya konu olmuştur. Tez ve makaleler en geç Mayıs 2020'ye kadar taratılarak güncellenmiş ve araştırmının örneklemine oluşturmuştur.

Dokümanların geçerlik ve güvenilirlikleri düşünüldüğünde; çalışmaya konu olan tez ve makalelerin hakem ve jüri süreçlerinden geçmiş olması ve birer akademik yayına dönüşmesi dikkate alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. Verilerin toplanması ve analizi aşamasında dokümanlar öncelikle veri tabanlarından taranan tez ve makaleler, nicelik olarak belirlenmiş, ardından tüm değişkenlerine göre araştırmacı tarafından tasnif edilerek analiz edilmiştir. Literatür taraması sonucunda kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanına doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sunan tam metnine ulaşılabilen 11 ulusal tez ve 15 makale belirlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya konu olan tezlerin dağılımı

Kod	Tez Adı	Tez Türü	Yöntem	Üniversite/ABD	Yıl
T1	Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği	YL	Ön test-Son test kontrol gruplu deneysel desen	Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Özel Eğitim	2003
T2	Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli ilköğretim öğrencilerine sunulan destek eğitim odası sürecinin incelenmesi	YL	Eylem araştırması	Anadolu Üniversitesi. İşitme Engelliler	2011
T3	Türkiye ve ABD'de Üstün Zekalı Çocuklara Sosyal Bilgiler Dersi Veren Öğretmenlerin Görüş ve Uygulamaları (Hope Projesi ve BİLSEM Örneği)	DR	Bütüncül çoklu durum deseni	Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2014
T4	Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi	YL	Olgu bilim (Fenomenoloji)	İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilgiler Eğitimi	2014
T5	Kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaptıkları eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerileri	YL	Betimsel analiz	Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilgiler Eğitimi	2015
T6	Özel Eğitim Sınıfında Çalışan Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programına İlişkin Görüşleri (Ağrı İli Örneği)	YL	Durum çalışması	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2015
T7	Sosyal bilgiler dersinde, zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere yön bulma becerisinin kazandırılması	YL	Tek Denekli Deneysel Desen	Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2016
T8	Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime kaynaştırılması sürecinde konu alanı kültürü	DR	Olgu bilim (Fenomenoloji)	Ankara Üniversitesi. Eğitim Teknolojisi	2016
T9	Kaynaştırma uygulaması yapılan okul öncesi sınıflarında drama eğitim programının çocukların etkileşimi ve	DR	Ön test-son test-kalıcılık kontrol gruplu	Hacettepe Üniversitesi.	2017

T10	sosyal bilgi işleme sürecine etkililiğinin incelenmesi Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik öz yeterlik inançlarının incelenmesi	YL	deneysel desen Karma yöntem	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Akdeniz Üniversitesi. İlköğretim	2018
T11	Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilikleri: Samsun ili örneği	YL	Karma yöntem	19 Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilgiler Eğitimi	2019

Tablo 1’de araştırma kapsamına alınan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının adı, tez türü, araştırmada kullanılan bilimsel araştırma yöntemi, hangi üniversitede ve anabilim dalında yapıldığı ve son olarak yılı belirtilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya konu olan makalelerin dağılımı

Kod	Makale İsmi	Yayınlandığı Dergi	Yıl
M1	Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi	2004
M2	Yarı Zamanlı Kaynaştırma Eğitimi Alan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Düşünceleri	Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi	2013
M3	Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimde Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	Muğla Eğitim Fakültesi Dergisi	2014
M4	İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencisine Yönelik Uygulamaları	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2015
M5	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlilikleri	Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	2016
M6	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşleri	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2016
M7	Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Performans Düzeyleri	Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2016
M8	Destek Eğitim Odaları Ve Öğretmenler Üzerine Betimsel Bir Çalışma: Tokat İli Örneği	Avrupa Eğitim Dergisi	2016
M9	Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencilere Yön Bulma Becerisinin Kazandırılması	Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi	2017
M10	Kaynaştırma uygulamalarında destek özel eğitim hizmeti sunan öğretmenin mesleki gelişimi: Mentörlük	Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi	2018
M11	Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler ile Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Kavramına İlişkin Metafor Alguları	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi	2018
M12	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin Ve Deneyimlerinin İncelenmesi	Milli Eğitim Dergisi	2018

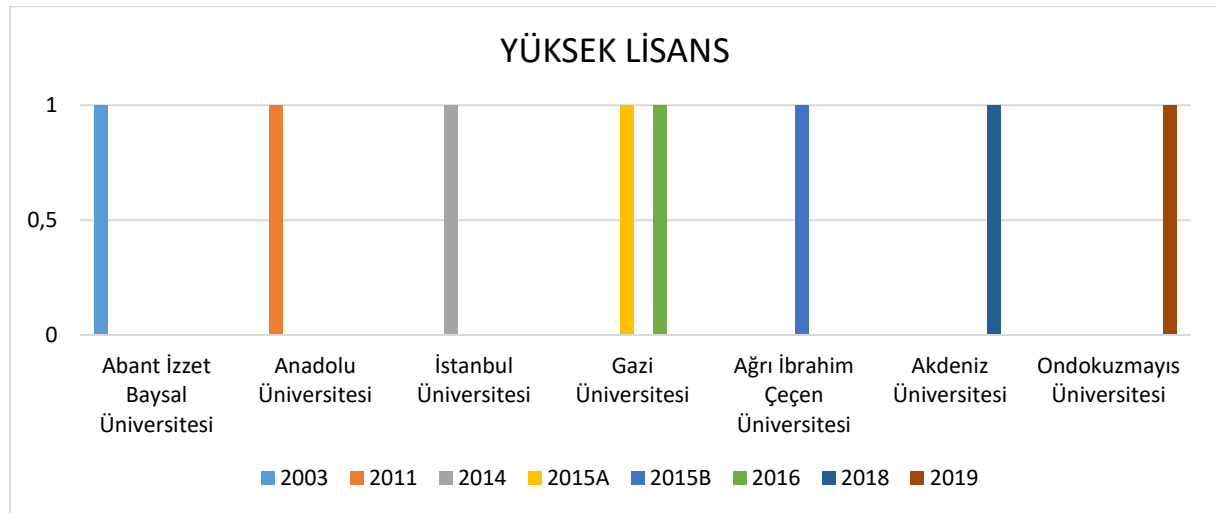
M13	Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulaması ile ilgili inanç ve pratikleri	Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi	2019
M14	İşitme Kayıplı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Strateji Kullanımının Desteklenmesi	Kastamonu Eğitim Dergisi	2019
M15	Destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenlerin destek eğitim odalarının işleyişine ilişkin görüşleri	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi	2020

Tablo 2’de araştırma kapsamına alınan bilimsel makalelerin adı, yayınlandığı dergi ve son olarak yılı belirtilmiştir.

BULGULAR

Türkiye’de kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmalar her alt problem için tez ve makale olmalarına göre sırasıyla yıllarına, temalarına, katılımcılarının özelliklerine, çalışmada kullanılan bilimsel araştırma yöntemine göre incelenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yapıldığı üniversitelere ve yıllara göre dağılımı Şekil 1 ve Şekil 2’ de gösterilmiştir.

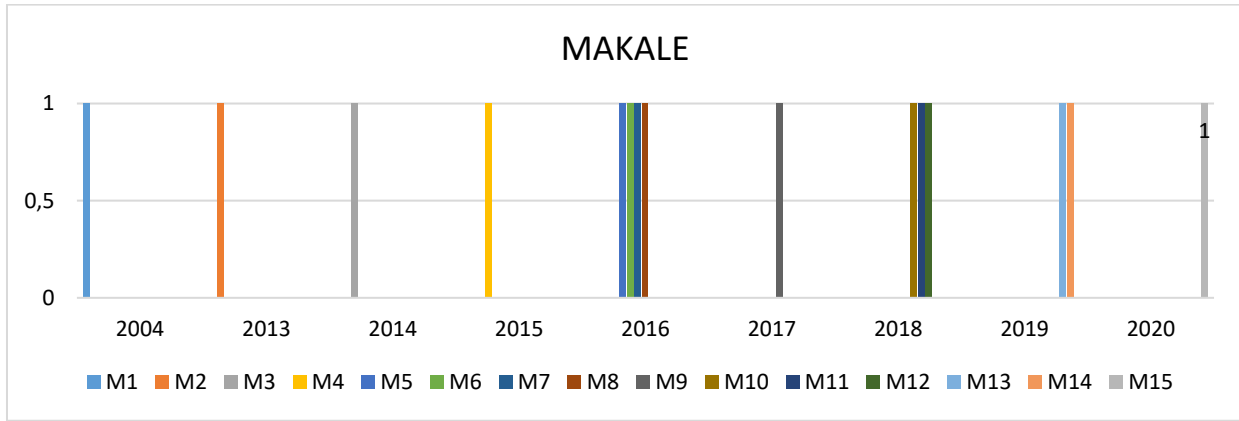
Şekil 1. Yüksek lisans tezlerinin sayısal dağılımı grafiği

Şekil 1 incelendiğinde 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında 8 adet yüksek lisans tezi yapıldığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinin yapıldığı yüksek öğrenim kurumları incelendiğinde farklı yıllarda olmak üzere konu ile ilgili 2 adet tezin Gazi Üniversitesinde yapıldığı ve 2015 yılında farklı kurumlarda olmak üzere iki ayrı tezin çalışıldığı görülmektedir.

Şekil 2. Doktora tezlerinin sayısal dağılımı grafiği

Şekil 2 incelendiğinde 2003-2020 yılları arasında araştırma konusuna dahil olan 3 adet doktora tezi yazıldığı görülmektedir. Tezlerin her birinin farklı üniversitelerde ve 2015-2017 yılları aralığında çalışıldığı görülmektedir.

Şekil 3. Araştırmaya konu olan makalelerin yıllarına göre dağılımı

Şekil 3 incelendiğinde 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında ulusal indekste taranan 15 adet makale olduğu görülmektedir. Makalelerin sayısal dağılımına bakıldığında 2016 yılında 4 adet, ardından 2018 yılında 3 adet ve son olarak 2019 yılında 2 adet çalışma yayınlanması dikkat çekicidir.

Tablo 3. Tezlere katılan katılımcıların niteliğine göre dağılımı

Katılımcı	Frekans
Öğretmen	T3, T4, T5, T6, T8, T11
Öğretmen Adayı	T1, T10
Kaynaştırma Öğrencisi	T7, T9
Diğer	T2
Toplam	11

Tablo 3’de 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan tezlerin katılımcılarının niteliğine göre dağılımı incelendiğinde 6 adet tezin “Öğretmen”, 2 adet tezin “Öğretmen Adayları”, 2 adet tezin “Kaynaştırma Öğrencisi” ve 1 adet tezin de “Diğer” kategorilerinde değerlendirildiği görülmektedir. Tezlerin büyük çoğunluğunun öğretmenler üzerine yapılan çalışmalar olması dikkat çekicidir.

Tablo 4. Makalelere katılan katılımcıların niteliğine göre dağılımı

Katılımcı	Frekans
Öğretmen	M4, M5, M6, M8, M9, M13, M15
Kaynaştırma Öğrencisi	M2, M7, M12, M14
Öğretmen adayları	M1, M3
Diğer (Araştırmacı, Geçerlik komitesi üyesi vb.)	M10, M11
Toplam	15

Tablo 4'te 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yayınlanan makalelerin katılımcılarının niteliğine göre dağılımı incelendiğinde 7 adet makalenin "Öğretmen", 4 adet makalenin "Kaynaştırma Öğrencisi" 2 adet makalenin "Öğretmen Adayları", ve 2 adet makalenin de "Diğer" kategorilerinde değerlendirildiği görülmektedir. Makalelerin büyük çoğunluğunun öğretmenler üzerine yapılan çalışmalar olması dikkat çekicidir.

Tablo 5. Kullanılan yöntemlere göre tezlerin sayısal dağılımı

Yöntem	Frekans
Durum Çalışması	T6
Olgu Bilim (Fenomenoloji)	T4, T8
Bütüncül Tek Durum	T3
Karma Araştırma Modeli	T7, T10, T11
Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen	T1, T9
Betimsel Analiz	T5
Eylem Araştırması	T2
Toplam	11

Tablo 5'de 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yayınlanan tezlerin bilimsel araştırma yöntemlerine göre dağılımı incelendiğinde 2 adet tezin "Olgu Bilim (Fenomenoloji)", 3 adet tezin "Karma Araştırma" ve 2 adet tezin "Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen" kullanılarak oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 6. Kullanılan yöntemlere göre makalelerin sayısal dağılımı

Yöntem	Frekans
Durum Çalışması	M4, M6, M13
Tarama	M2, M3, M5
Olgu Bilim (Fenomenoloji)	M11, M12
Bütüncül Tek Durum	M14
Karma Araştırma Modeli	M8
Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen	M1
Tek Denekli Deneysel Desen	M9
İçerik Analizi	M15
Eylem Araştırması	M10
Örnek Olay	M7
Toplam	15

Tablo 6'da 2003-2020 yılları arasında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yayınlanan makalelerin bilimsel araştırma yöntemlerine göre dağılımı incelendiğinde 3 adet makalenin "Durum Çalışması", 3 adet makalenin "Tarama" ve 2 adet makalenin "Olgu Bilim" kullanılarak oluşturulduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan tezlerin temalara göre dağılımı Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. 2003-2020 yılları arasında yayınlanan tezlerin temalarına göre dağılımı.

Tema	Frekans
Öğretmen Görüşleri	T3, T4, T5, T6
Mesleki Yeterlik	T10, T11
Öğrenme Stratejileri	T7, T8, T9
Diğer	T1, T2
Toplam	11

Tablo 7’de 2003-2020 yılları arasında yayınlanan kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan tezlerin temaları incelendiğinde 4 adet tezin “Öğretmen Görüşleri”, 2 adet tezin “Mesleki Yeterlilik”, 3 adet tezin “Öğrenme Stratejileri” ve 2 adet tezin de “Diğer” kategorisinde değerlendirildiği görülmektedir.

Tablo 8. 2003-2020 yılları arasında yayınlanan makalelerin temalarına göre dağılımı.

Tema	Frekans
Öğretmen Görüşleri	M2, M6, M12, M15
Mesleki Yeterlik	M5, M10, M13, M14
Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Tutumlar	M1, M3, M11
Öğrenciyi Temele Alan Çalışmalar	M4, M7, M9
Diğer	M8
Toplam	15

Tablo 8’de 2003-2020 yılları arasında yayınlanan kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yayınlanan makalelerin temaları incelendiğinde 4 adet makalenin “Öğretmen Görüşleri”, 4 adet makalenin “Mesleki Yeterlilik”, 3 adet makalenin “Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Tutumlar”, 3 adet makalenin “Öğrenciyi Temele Alan Çalışmalar” ve 1 adet makalenin de “Diğer” kategorisinde değerlendirildiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda “Öğretmen Görüşleri” ve “Mesleki Yeterlilik” temaları tez ve makalelerde ortak kategori oluşturduğundan beraber değerlendirilerek örneklendirilmiştir. Diğer temalar tez ve makalelerde oluşturulan temalarda benzerlik göstermediğinden ayrı değerlendirilmiştir.

Öğretmen Görüşleri

T3 (Türkiye ve ABD’de Üstün Zekalı Çocuklara Sosyal Bilgiler Dersi Veren Öğretmenlerin Görüş ve Uygulamaları (Hope Projesi ve BİLSEM Örneği)’ün ABD ile Türkiye’yi karşılaştırdığı çalışmasının sonucuna göre; sosyal bilgiler eğitiminde farklılaştırma programlarının uygulandığını ancak, uygulamalarda öğretmenlerin tam olarak kendilerini yetkin bulmadıklarını belirtmişlerdir. ABD’de üstün zekâlı çocuklarla çalışan öğretmenlerin sınıf mevcutlarını fazla buldukları ve ABD’nin New York eyaletinde eğitim bakanlığının resmi sitesinde üstün zekâlı öğrencilerin eğitimine ilişkin hazırlanmış bir sosyal bilgiler programının varlığı dikkat çekicidir. Türkiye’de ise öğretmenlerin örnek alacağı resmi bir özel eğitim programı bulunmamaktadır.

T4 (Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi) araştırmasının sonucunda; sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok büyük bir bölümünün özel eğitim/kaynaştırma eğitimi alanıyla ilgili eğitim almadıkları ve alanla ilgili uygulamalarda kendilerini yeterli hissetmediklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin neredeyse tamamının sosyal bilgiler dersinde kaynaştırma uygulamalarını çok yetersiz ve

sorunlu buldukları yani uygulamalar hakkında olumsuz görüş belirttiklerini ortaya koymaktadır.

T5 (Kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaptıkları eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerileri) yaptığı çalışma sonucunda; öğretmenlerin özellikle uygulanmakta olan programdan, okul yöneticilerinden, uzmanlardan çeşitli beklentilerinin olduğu, özellikle uzmanların kaynaştırma konusunda bilgilendirmeler yapması gerektiği yönünde görüşler olduğu saptanmıştır.

M12 (Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin Ve Deneyimlerinin İncelenmesi) çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin ek bir özel eğitim ya da kaynaştırma eğitimi alanıyla ilgili eğitim almadıkları bu nedenle kendilerini bu alanda yeterli görmedikleri sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin çoğunun sosyal bilgiler dersi programının diğer derslere kıyasla kaynaştırma uygulamalarında öğrencinin gelişimi açısından uygun nitelikte olduğunu belirtmeleri dikkat çekicidir. Buna tezat olarak kaynaştırma uygulamalarını birçoğunun yetersiz ve sorunlu bulduğu da çalışmanın bir diğer dikkat çekici sonucudur.

M15 (Destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenlerin destek eğitim odalarının işleyişine ilişkin görüşleri) adlı çalışmada öğretmenlerden topladıkları görüşlere göre okulların fiziki şartlarının destek eğitim odaları için uygun ve işlevsel olmadığını, burada sürdürülen eğitim hizmetlerinin planlanmasında mevzuat dışı farklı uygulamaların olduğunu, okul yönetimlerinin genel olarak destek eğitim odalarında yürütülen çalışmalara destek verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Mesleki Yeterlik

M5 (Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlilikleri) çalışmasının sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik öğretim sürecini planlama ve düzenlemede yeterli bilgi ve beceriye sahip oldukları, izleme ve değerlendirme süreci ile mesleki gelişim sağlamada yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini destekledikleri; ancak kaynaştırma eğitimi sürecinde kendilerini yeterli görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

T10 (Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik öz yeterlik inançlarının incelenmesi) çalışmasının sonucunda; çalışma grubunun kaynaştırma yeterlilik düzeyleri orta düzeyde olduğu, özel gereksinimli öğrencilerle ilgili özel alan yeterlilik düzeylerinin sınırlı anlama düzeyinde olduğu anlaşılmıştır. Araştırmacı bu sonuçları, çalışma grubunun lisans eğitimlerinde aldıkları Özel Eğitim dersinden yeterli oranda faydalanamadıklarına bağlamıştır.

T 11 (Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilikleri: Samsun ili örneği) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini destekleyici bir tutuma sahip oldukları, bu eğitim modelinde kendilerini yeterli görmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacı çalışmada eğitim- öğretim sürecini planlama ve düzenlemede, öğretme ve öğrenme sürecinde, izleme ve değerlendirme sürecinde, kaynaştırma eğitiminin paydaşlarıyla iş birliği yapmada, kişisel ve mesleki gelişim sağlamada orta düzeyde/kısmen yeterli oldukları belirlemiştir. “Ayrıca öğretmenlerin kendilerini yeterli görme düzeylerinin kıdem değişkenine göre farklılaşma meydana gelmediği; cinsiyet değişkenine göre, paydaşlarla işbirliği yapma alt boyutunda farklılaşma oluşmazken, diğer

boyutlarda kadın öğretmenler lehine farklılaşma gerçekleştiği; kaynaştırmaya yönelik eğitim alma durumuna göre, kişisel ve mesleki gelişim alt boyutunda kaynaştırma eğitimi alan öğretmenler lehine farklılaşma olduğu, diğer boyutlarda ise bir farklılaşma oluşmadığı tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini destekleme, kendini yeterli görme ve alt boyutlardaki yeterlilik düzeylerinde nitel analiz sonuçları ile nicel analiz sonuçlarının genel olarak uyum sağladığı görülmüştür.”

M13 (Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulaması ile ilgili inanç ve pratikleri) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin inançları incelenmiştir. Öğretmenlerin akademik amaçlarla kaynaştırma öğrencisine yaklaşılması gerektiği inancını taşıdıkları, her konunun belli bir seviyede öğrenilebileceği anlayışını güttükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Buna rağmen öğretmenlerin bu olumlu inançları uygulamada sürdürmedikleri, inanç ve uygulama esaslarının birbiriyle çelişmesi araştırmanın en dikkat çekici bulgusudur.

Öğrenme Stratejileri

T9 (Kaynaştırma uygulaması yapılan okul öncesi sınıflarında drama eğitim programının çocukların etkileşimi ve sosyal bilgi işleme sürecine etkililiğinin incelenmesi) adlı doktora tezinde drama programının etkililiğini ölçmek üzere; çocukların sosyal etkileşimlerini değerlendirmek amacıyla çocuklarda etkileşim dereceleme ölçeği, genel bilgi formu, sosyal bilgi işleme süreci testi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, deney ve kontrol grubundaki çocukların iş birliği-yardımlaşma-paylaşma davranışları ve etkileşimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciyi Temele Alan Çalışmalar

M7 (Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Performans Düzeyleri) çalışma sonucunda öğrencilerin özel öğrenme gücüne sahip olduğu, sosyal bilgiler dersine ilişkin performanslarının yetersiz olduğu, öğrencilere ait Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)'deki teşhis ile öğrencilerin mevcut durumları arasında fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada Kaynaştırma öğrencilerinin genelinin basit direktifleri ve kavramları (kendini tanıtmak, çevresi hakkında bilgi verme gibi) anladıkları ama soyut kavramları ve uzun cümleleri (demokrasi, tarih, vatandaş, iklim vb.) anlamadıkları, dersten çabuk sıkıldıkları, kendilerine yöneltilen sorulara anlamsız cevaplar verdikleri ya da hiç cevap veremedikleri görülmektedir.”

Diğer

T1 (Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği) çalışmasının sonucunda kaynaştırmaya yönelik bilgilendirme programının öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutumları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu göstermektedir.

T 2 (Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli ilköğretim öğrencilerine sunulan destek eğitim odası sürecinin incelenmesi) kaynaştırma öğrencilerinin eğitim aldıkları destek odası üzerine yaptığı araştırma sonucunda uygulama süreci sırasında ve öncesinde bazı sorunlar yaşamış olduğunu vurgulasa da eylem araştırması yöntemiyle gerçekleştirilen bu eğitim çabasının özellikle öğrenciler ve destek odası öğretmenlerinde de olumlu gelişmeler yarattığını vurgulamıştır. Öğrencilerin akademik, sosyal ve iletişimsel davranış ve becerilerinde gelişme göstermiş oldukları ve Türkiye'de ve uluslararası eğitimde işitme engelli öğrencilere destek

odası programı geliştirmede bakış açısı kazandırılması açısından yararlı olabileceği belirtilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada 2003-2020 yılları arasında Türkiye’de yapılan kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanı ile ilgili araştırmaların temalara ayrılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda 7 yüksek lisans tezi, 3 doktora tezi ve 15 makale olmak üzere toplam 24 araştırmaya ulaşılmıştır. Tezlerin T3, T4, T5, T6, T7, T10, T11 doğrudan sosyal bilgiler alanına yönelik olduğu, T1, T2, T8 ve T9 kodlu çalışmaların örnekleminde ya da araştırmanın bir bölümünde sosyal bilgiler alanına ilişkin dolaylı ilgi tespit edilmiştir. Makalelerin M2, M4, M5, M6, M6, M7, M9, M10, M11, M12, M13, M14 kodlu çalışmalarda doğrudan sosyal bilgiler alanına ilgisi saptanırken, M1, M3, M8, M15 kodlu çalışmaların çok yönlü çalışmalar olduğu ve farklı branşların yanında bir yanı sıra sosyal bilgiler alanına dokunduğu belirlenmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin 2014-2019 yılları arasında, üç doktora tezinin ise 2015-2017 yılları arasında yapıldığı belirlenmiştir. İlgili makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise özellikle 2016 (4 adet), 2018 (3 adet), 2019 (2 adet) yıllarında yayımlandığı ve yoğunlaştığı gözlenmiştir.

Çalışmalarda seçilen katılımcıların niteliği incelendiğinde tez ve makalelerin önemli bir kısmı “Öğretmenler” üzerine yapılan araştırmalardan oluşmaktadır. Sırasıyla “Kaynaştırma Öğrencisi” ve “Öğretmen Adayları” da çalışmalarda katılımcı olarak göze çıkmaktadır.

Araştırmalarda kullanılan bilimsel araştırma yöntem ve desenlerine bakıldığında tezlerde daha çok “Olgu Bilim (Fenomenoloji)”, “Karma Araştırma Modeli” ve “Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen” kullanıldığı saptanmışken, makalelerin desenini çoğunlukla “Durum Çalışması”, “Tarama” ve “Olgu Bilim” çalışmalarının oluşturulduğu görülmektedir.

Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmalar tematik olarak incelendiğinde tez ve makalelerde “Öğretmen Görüşleri” ve “Mesleki Yeterlilik” temalarında benzerlik gösterdiği saptanmış ve birlikte değerlendirilmiştir. Tezlerde “Öğrenme Stratejileri” teması öne çıkarken, makalelerde “Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Tutumlar” ve “Öğrenciyi Temele Alan Çalışmalar” temaları dikkat çekmektedir.

Genel olarak kaynaştırma uygulamalarına ilişkin alan yazın incelendiğinde, Türkiye’de farklı branşlarda yapılan çalışmaların analizini amaçlayan tez ya da makalelerde bilimsel araştırma yöntemi seçimi farklılık göstermektedir. Örneğin; Özkardeş Güngörmüş (2013)’ün “Türkiye’de özel öğrenme güçlüğüne ilişkin yapılan araştırmaların betimsel analizi” adlı makalesinde betimsel analiz, Gürgür ve Hasanoğlu Yazçayır (2019)’ın “Türkiye’de kaynaştırma eğitime yönelik öğretmenlerin görüşlerine odaklanılmış lisansüstü eğitim tezlerinin sentezlenmesi: meta-etnografik bir çalışma” adlı makalesi meta-etnografi, Batu, Cüre, Nar, Gövercin, ve Keskin (2018)’in “Türkiye’de ilkökul ve ortaokullarda yapılan kaynaştırma araştırmalarının gözden geçirilmesi” adlı makalesinde derleme araştırması, Bakkaloğlu, Yılmaz, Könez, Yalçın (2018)’in “Türkiye’de okul öncesi kaynaştırma konusunda yapılan araştırmalar bize neler söylüyor?” adlı makalesinde yöntem doküman analizi olarak belirtilmiştir. Bu anlamda gerek yöntem gerekse veri toplama ve analizi noktasında benzerlik gösteren çalışmalarda ortak bir terminolojinin gelişmemesi ayrıca göze çıkmaktadır.

Araştırmalar amaçlarına göre incelendiğinde, sosyal bilgiler alanına ilişkin kaynaştırma uygulamalarının görüş, algı, tutum, ihtiyaç ve mevcut problemlerin ortaya konmasına yönelik yapıldığı görülmektedir. Araştırmalarda sadece mental öğrenme bozukluklarına yönelik çalışmalar değil, fiziksel engelli öğrencilerin kaynaştırılması noktasında öğretimin niteliğine ve öğretim stratejilerine vurgu yapan bir araştırma da dikkat çekmektedir (Akay, 2018). Ayrıca benzer biçimde araştırmalar arasında Türkiye’de ve ABD’de üstün zekâlı olarak tanılanan çocuklara yönelik sosyal bilgiler eğitim programlarının incelenmesi, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve uygulamaları çerçevesinde benzerlik ve farklılıklarının çalışıldığı bir doktora tezi de dikkat çekicidir (Mertol, 2014). Ancak kaynaştırma uygulamalarına ilişkin yapılan çalışmalarda bütünsel araştırmaların bulunmadığı; hizmet içi eğitim, teknolojinin çok yönlü kullanımı, sistemsel problemler, bireysel öğretim faaliyetlerinin uygulanmasında süre sıkıntıları gibi birçok konuya çözüm üretebilecek bilimsel araştırmaların bulunmadığı bir gerçektir.

Sosyal bilgiler dersinin kaynaştırma uygulamalarında gerek öğretmen ve normal gelişim gösteren ya da kaynaştırma öğrencisi ekseninde gerekse fiziki alt yapı, okul yönetimi, veli ya da program noktasında birtakım problemlerin varlığı araştırmalarda öne çıkmaktadır. Bu problemlere çözüm aranırken öğretmenlerle yapılan çalışmaların sosyal bilgiler dersindeki uygulamaları, öz yeterlikleri, görüş ve deneyimleri belirlenmeye çalışılırken, katılımcısı öğretmen adayları olan çalışmalarda kaynaştırmaya yönelik tutum ve görüşlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik araştırmalarda ise mevcut durumun ortaya konması ve performans düzeyleri çalışmalara konu olmuştur. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde eğitimcilerin kendilerini Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama noktasında yeterli görmedikleri ve uzman desteğine ihtiyaç duyulduğu sıkça dile getirilmiştir (Kanat, 2015; İlk ve Açıkalin, 2018; Akay ve Gürgür, 2018). Bu noktada çalışmalarda sosyal bilgiler alanında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin temel problemlerin çözümüne ve eksikliklere ışık tutacak bir model önerisi veya program taslağının yer almaması bir gösterge niteliğindedir.

Araştırmaya konu olan 2003 yılında yapılan T1 kodlu yüksek lisans tezi, çalışmada M1 kodu ile 2004 yılında tez yazarı ve tez danışmanı tarafından bir dergide aynı isimle makaleye dönüşmüştür. Aynı şekilde 2014 yılında T4 koduyla araştırmaya konu olan yüksek lisans tezi, çalışmada M12 kodu ile 2018 yılında tez yazarı ve tez danışmanı tarafından çift yazarlı olarak bir dergide aynı isimle makaleye dönüşmüştür. Ve Ayrıca 2016 yılında yayınlanan T7 yüksek lisans tezi, 2017 yılında aynı yazar ve danışmanı tarafından çift yazarlı olarak makaleye çevrilerek yayınlanmıştır. Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmaların niceliği düşünüldüğünde, alan yazındaki sayısal eksikliğin daha iyi ortaya konması açısından bu durumun önem arz ettiği düşünülmektedir.

Alan yazındaki boşluğun doldurulması adına kaynaştırma eğitime ilişkin çok yönlü araştırmaların artması önerilir. Kaynaştırma eğitime yönelik öğretmenlerin uygulamalar ve planlama konusunda ciddi eksiklikler çektiği gözlenmiştir. Öğrencilere konan teşhise uygun olarak her düzeye uygun birer çerçeve kaynaştırma programının resmi kanallardan sunulması önerilmektedir. Bahsi geçen kaynaştırma programına uygun olarak her düzeyde ve her ders için hazırlanacak kaynaştırma ders kitabı öğretmen ve öğrenci açısından eğitimin niteliğini arttıracığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- *Akay, E. (2011). *Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli ilköğretim öğrencilerine sunulan destek eğitim odası sürecinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- *Akay, E. (2018). İşitme kayıplı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik strateji kullanımının desteklenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2) 885 – 895.
- *Akay, E. ve Gürgür, H. (2018). Kaynaştırma uygulamalarında destek özel eğitim hizmeti sunan öğretmenin mesleki gelişimi: Mentörlük. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 9-36. DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.6c1s1m.
- Aküzüm, C. & Altunhan, M. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetim becerileri ile kaynaştırma eğitimi yeterliklerinin incelenmesi (Diyarbakır İli Örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 779-802.
- *Ateş, R. C. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik öz yeterlik inançlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Bakkaloğlu, H., Yılmaz, B., Könez, N. & Yalçın, G. (2018). Türkiye'de okul öncesi kaynaştırma konusunda yapılan araştırmalar bize neler söylüyor? *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (INUJFE)*, 19 (1) 119-150.
- Batu, E. S., Cüre, G., Nar, S., Gövercin, D., & Keskin, M. (2018). Türkiye'de ilköğretim ve ortaokullarda yapılan kaynaştırma araştırmalarının gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(3), 577-614. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.336925.
- Birch, Jack W. (1974). *Mainstreaming: Educable Mentally Retarded Children in Regular Classes*. National Center for Improvement of Educational Systems (DHEW/OE), Washington, DC.
- *Büyükalın, S. & Yaylacı, Z. (2018). Normal gelişim gösteren öğrenciler ile kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler kavramına ilişkin metafor algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(4), 679-697. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.376764.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni* (2. baskı) (Çev. S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- *Çopur, A. (2019). Beliefs and practices of social studies teachers on inclusion. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(2), 451-490. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2019.015>.
- *Demirezen S., Akhan N. E. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 1206-1223.

- *Görmez, E. (2016). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik performans düzeyleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 144-158.
- *Gözün Ö. ve Yıkış A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, 5(2), 65-77.
- *Gözün, Ö. (2003). *Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Gün şahin, Z. & Gürbüz, R. (2016). Kaynaştırma öğrencilerini eğiten ortaokul öğretmenlerinin yeterlikleri üzerine. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 138-160.
- Gürgür, H. ve Hasanoğlu Yazçayır, G. (2019). Türkiye’de kaynaştırma eğitimine yönelik öğretmenlerin görüşlerine odaklanılmış lisansüstü eğitim tezlerinin sentezlenmesi: meta-etnografik bir çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 845-872. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.16m.
- *İlk, G. ve Açıkalın, M. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(219), 57 – 88.
- *İlk, G. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- *Kanat, H. (2015). *Kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaptıkları eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- *Kot, M., Sönmez, S., Yıkış, A. ve Çiftçi Tekinarslan, İ. (2015). İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisine yönelik uygulamaları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I). 231-246.
- *Kula, A. (2016). *Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime kaynaştırılması sürecinde konu alanı kültürü*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Madden, N. A. and Slavin, R. E. (1983). Mainstreaming students with mild handicaps: Academic and social outcomes. *Review of Educational Research* 53(4), 519-569. <https://doi.org/10.3102/00346543053004519>
- MEBa-Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2013). Bütünleştirme kapsamında eğitim uygulamaları öğretmen kılavuz kitabı. *CAPİTA İnternational Development*. Haziran 2013. Ankara.

- MEBB- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2013). Türkiye’de özel eğitimin güçlendirilmesi projesi standartlar ve performans yol haritası göstergeleri. *CAPITA International Development*. Haziran 2013. Ankara.
- *Mertol, H. (2014). *Türkiye ve ABD’de üstün zekalı çocuklara sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerin görüş ve uygulamaları (Hope projesi ve BİLSEM örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- *Metin, Ş. (2013). Türkiye’de okul öncesinde kaynaştırmaya ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 146-172.
- Nazif Toy, S. ve Duru, S. (2016). Sınıf öğretmenlerinin öğretmen öz yeterlikleri ile kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlik inançlarının karşılaştırılması. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 146-173.
- Nizamoğlu, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki yeterliklerine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Orel, A., Zerey, Z., & Töret, G. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5, 23-33.
- Önder, M. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin zihin engelli kaynaştırma öğrencileri için sınıf içinde yaptıkları öğretimsel uygulamaların belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özkardeş Güngörmüş, O. (2013). Türkiye’de özel öğrenme güçlüğüne ilişkin yapılan araştırmaların betimsel analizi. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 30(2), 123 – 153.
- Özokçu, O. (2013). *Kaynaştırma uygulamaları*. S. Vuran (Ed.), *Özel Eğitim içinde* (81-110). Maya Akademi. Ekim 2013. Ankara.
- *Öztürk, H., Ballıoğlu, G. ve Şen, G. (2014). Öğretmen adaylarının özel eğitimde kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Muğla Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Passe, J. & Beattie, J. (1994). Social studies instruction for students with mild disabilities: A progress report. *Remedial and Special Education*, 15(4). Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/074193259401500404>.
- Roberts, C. (1997). *Text analysis for the social sciences*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers Mahway.
- Selçuk, Z. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı 2020 yılı bütçe sunuşu. (TBMM Genel Kurulu). 15 Aralık 2019. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/18094404_2020_BUTCE_SUNUY_U_17.12.2019.pdf.

- Sucuoğlu, B. (1996). Kaynaştırma programlarında anne baba katılımı. *Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(2), 25-43.
- Sucuoğlu, B. ve Akalın, S. (2010). Kaynaştırma sınıflarına alternatif bir bakış: Çevresel davranışsal değerlendirme ile öğretimsel özelliklerin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(1), 19-37.
- *Şenol, F. B. (2017). *Kaynaştırma uygulaması yapılan okul öncesi sınıflarında drama eğitim programının çocukların etkileşimi ve sosyal bilgi işleme sürecine etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- *Talas, S., Kaya, F., Yıldırım, N., Yazıcı, L., Nural, H., Çelebi, İ., Keskin, Ş., Söylemez, T. ve Nugay, E. (2016). Destek eğitim odaları ve öğretmenler üzerine betimsel bir çalışma: Tokat İli Örneği. *Avrupa Eğitim Dergisi*. ISSN 2146-2674 6 (3) DOI: 10.18656/jee.15436.
- *Tekintangaç, Y. (2015). *Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin görüşleri (Ağrı İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ağrı.
- *Topçu, E. ve Katılmış, A. (2013). Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik düşünceleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 3(3), 48-81.
- *Yaylacı, Z. ve Aksoy, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(6), 19-40. uteb.gop.edu.tr ISSN 2148-2314.
- *Yaylacı, Z. ve Aksoy, B. (2017). Zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere yön bulma becerisinin kazandırılması. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 25-50.
- *Yaylacı, Z. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde, zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilere yön bulma becerisinin kazandırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve Türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(1), 92 – 110.
- *Yazıcıoğlu, T. (2020). Destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenlerin destek eğitim odalarının işleyişine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. Erken Görünüm. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.584392.
- *Yıldırım, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilikleri: Samsun ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A., İnce, G. & Kırımoğlu, H. (2020). Beden eğitimi ve çocuk gelişimi öğrencilerinin bilişsel esneklik ve kaynaştırma eğitimine bakış açıları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 207-220.

30471 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (7 Temmuz 2018). Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_07072018.pdf.

573 sayılı Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname. (1997). T.C. Resmi Gazete (23011, 06 Haziran 1997). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>.